

Narodna Straža

IZLAZI SVAKE SUBOTE. — PRETPLATA IZNOSI GODIŠNJE DIN. 60, POLUGODISNJE I TROMJESEČNO RAZMJERNO. — ZA INOZEMSTVO DVOSTRUKO. — OGLASI PO CJENIKU. — PISMA I PRETPLATA SE ŠALJU NA UREDNIŠTVO I UPRAVU „NARODNE STRAŽE“ SIBENIK, POŠT. PRET. 17. — RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

BRJ 28.

SIBENIK, 9. SRPNJA 1927.

GODINA VII.

Jedan uspjeh akcije g. Vukičevića

Daleko smo od toga da priznamo kakvu praktičku veću vrijednost vladi, koju je sastavio g. profesor Velja Vukičević s poznatim bankrotom drom Vojom Marinkovićem. Jer sam način na koji je ta vlada sastavljena, nas ni kao Hrvate ni kao građanine Jugoslavije ne ostavlja u zadovoljstvu. Sastavio je g. Vukičević vladu koja nema oslonca u parlamentu a nema ni u narodu, i koja ima jasnu tendenciju da iz izbora 11. rujna izvuče skupštinsku većinu, koju danas ni daleko nema. Mi nemamo razloga vjerovati da bi g. Vukičević mogao šta većega napraviti iz čitavog onog programa, koji je označio kao razlog raspusta bivše Skupštine. G. Vukičević je obećao i reformu uprave i reformu izbornog reda, i reformu u porezu itd. Mi Hrvati imamo na žalost desetogodišnje iskustvo, koje nas utvrđuje u uvjerenju, da jedan ogroman dio ljudi koji se kupe u srpskim strankama, ne će da provede izjednačenje zakonodavstva, bar na bolje ne. Mi znamo da najveće poreze snose Hrvati i Slovenci, da se novac troši najviše za srbijanske potrebe. Ali je to, je ipak poznato. Međutim bila je rasprava u Državnom Odboru da li će se izbori provoditi po statistici 1910 ili 1921 godine. Ostalo se, fihim pristankom vlade, kod statistike 1910 g., koja favorizira srbijanske krajeve. Mi vidimo kako Davidovičev demokrat — to su oni koji tvrde da su Jugoslaveni — Timotijević u financijskom odboru uzurajano dobacuje hrvatskim poslanicima, koji traže da se sa državnih vozova skinu natpisi „Srpske državne željeznice“ — austrijanski! Mi vidimo da se uz suverenu šutnju vlade tjeraju patlidžanima iz Južne Srbije hrvatski čeljad i demokrat Kujundžić kaže o supranju hrvatskog novinara, da to biva stoga što je dotičnik — Hrvat!

Nemamo mi dakle šta da očekujemo od velikih planova g. Velje Vukičevića i njegove velikokarpske koalicije. Ali drago nam je što njegova akcija izaziva različite orijentacije u Srbiji, što je nastupio proces rastvaranja i što je došao čas u koji ne će moći da bude velikokarpske premoći i nadglasovanja. Drago nam je da vidimo otkrivenje karte u igri našeg parlamentarizma. Drago nam je što možemo da utvrdimo da kod nas parlamentarizam ne znači ništa. Ali nas najviše raduje da je došlo doba diferencijacije kod Srba. Do sada je značilo kod govora o radikalnoj stranci govorili i o Srbima. Danas toga više nema i poklik „Srbi na okup!“ baš kao i „Hrvati na okup!“ srušen je tako, da više postaje bespredmetna svaka objesna nacionalistička borba. Nema danas stranke u Srbiji, kojici bi mogli iskazati svoje simpatije, ali to je tek prva etapa rastvaralačkog procesa. I u nastavku toga procesa mi idemo da vidimo, tko će biti taj koji će, ovog puta otkriveno i jasno, htjeti da poveže srpske grupe, toliko diferencirane i protivne, u kakvu frontu bez ili protiv Hrvata. Buduć-

nost će pokazati da vlade bez Hrvata ne će moći više da bude bez osjetljive štete po simpatije Hrvata za dvor i za kojeg srpskog politika. Uspjeh akcije g. Vukičevića, koji on možda ne će i odbija, je da prestajemo u razvoju vremena s nacionalističkom parolom i da će doći vrijeme, kad ne ćemo u politici pitati najprije i u prvom redu: Jesi li Hrvat ili Srbin? — nego: Jesi li za kapitalističku gospodu ili za socijalnu pravdu? — Jesi li za to da svaka glava u Jugoslaviji plaća za militarni budžet 194 Din a samo 2,50 Din za socijalnu politiku ili si protiv toga? — Jesi li za mir ili za rat, jesi li za bratstvo s narodnim manjinama ili češ Nijemce i Madžare i Makedonce gnjaviti? — Takvu budućnost želimo hrvatskom, srpskom i slovenskom narodu.

Sramotan izborni red

U čitavoj državi ima svega 56 izbornih okruga sa 315 narodnih poslanika. Od toga bira Srbija sa Beogradom 73, Južna Srbija 43, Crna Gora 7, Bosna i Hercegovina 48, Banat, Bačka i Baranja 34, Hrvatska i Slavonija sa Zagrebom 68, Dalmacija 16, Slovenija 26, Državni odbor utvrdio je ovaj razmjer poslanika po okruzima na osnovu statistike iz 1910 godine. Pri tome se je držao člana 5, izbornoga zakona, koji kaže: „Svaki izborni okrug bira onoliko poslanika, koliko na njega pada da bira prema broju stanovnika pri popisu pučanstva od 1910 godine. Na svakih 40.000 stanovnika biraće se po jedan poslanik. Ako višak stanovnika bude veći od 25.000 stanovnika onda će se birati još jedan poslanik.“ Ovo pitanje statistike iz 1910 godine mnogo je puta raspravljano i

stavljana je zahtjev da se to promijeni, jer imamo novu službenu statistiku iz 1921 godine. Sam Slobodan Jovanović stao je na stanovište da je ova odredba zakona privremena i da bi se imala izvršiti samo jedan put, to jest na prvim izborima 1923 godine, a poslije se imalo birati po statistici iz 1921 godine. Međutim Državni odbor nije htio nikada da primi ovo stanovište, niti je vlada htjela da novelira izborni zakon.

Odredba člana 5. je na korist srbijanskim krajevima i zato se sa pravom kaže da tamo i mrtvi biraju. Mi ćemo iznijeti statistiku iz 1921 godine, da svaki vidi koliko bi neki okruzi u Srbiji trebali birati a koliko sada biraju poslanika. Prema službenoj statistici razlika u stanovništvu 1910. i 1921 godine izgleda ovako:

Pokrajina	Stanovništvo		Razlika je	
	1910	1921	apsolutna u %	
Sjeverna Srbija	2,911.701	2,595.430	- 316.271	- 10,9
Južna Srbija	1,664.807	1,442.208	- 222.599	- 13,4
Crna Gora	238.423	199.853	- 38.566	- 16,2
Bosna i Hercegovina	1,931.802	1,889.299	- 41.873	- 2,2
Dalmacija (bez okupir. dijela)	333.112	3.9.070	- 4.042	- 1,2
Hrvatska, Slavonija i Međimurje	2,731.738	2,726.379	- 5.359	- 0,2
Slovenija sa Prekomurjem	1,063.767	1,056.464	- 7.303	- 0,7
Vojvodina	1,352.844	1,380.113	+ 27.569	+ 2,0
Svega Kraljevina SHS	12,228.194	11,619.750	- 608.444	- 5,0

Već iz ovoga pregleda se vidi, da je razlika pučanstva po popisu iz 1910 godine i 1921 dosta velika. Ta razlika u Srbiji iznosi oko 10 po sto. Kada bi se biralo po pokrajinama Sjeverna Srbija bi birala samo kojih 65 poslanika, dakle osam manje nego

danas, a južna Srbija bi birala 36 poslanika ili 7 manje nego što bira danas. Ova razlika upada još više u oči, kada se gleda razmjer pučanstva prema izbornim okruzima. Mi donosimo tabelu okruga, u kojima postoji ta razlika.

O k r u g	Broj stanovnika u god. 1921	Imao bi birati	Birao će na izborima 11 IX. 1927.	Razlika
1. Beogradski	13.942	3	4	+ 1
2. Valjevski	133.984	3	4	+ 1
3. Vranjski	254.371	6	7	+ 1
4. Kragujevački	165.768	4	5	+ 1
5. Moravski	183.950	4	5	+ 1
6. Podrinski	182.358	4	6	+ 2
7. Požarevački	217.895	5	6	+ 1
8. Timočki	135.048	3	4	+ 1
9. Užički	119.042	3	4	+ 1
10. Bitoljski	179.505	4	6	+ 2
11. Bregalnički	104.460	2	3	+ 1
12. Kosovski	17.082	4	5	+ 1
13. Metohijski	88.701	2	3	+ 1
14. Prizrenski	96.773	2	3	+ 1
15. Tetovski	177.329	3	4	+ 1
16. Tikveški	93.321	2	3	+ 1
17. Zvečansko-Raški	142.915	3	4	+ 1
18. Kumanovski	146.911	4	3	- 1

Iz ovoga se vidi da u Srbiji i Južnoj Srbiji bira 17 okruga više nego što bi imali, a samo kumanovski bira manje. U svemu Srbija bira više 18 narodnih poslanika, nego li joj to pripada po službenoj statistici iz 1921 godine. Crna Gora ima po toj statistici 199.857 stanovnika i imala bi birati 5 poslanika, a bira ih 7, dakle i tu 2 poslanika više. U Bosni bira po jednog poslanika više bihački i tuzlanski okrug. U Hrvatskoj i Slavoniji bira po jednog poslanika više virovitička, zagrebačka, i požeška županija. Dakle u svemu tri poslanika.

Ova izborna aritmetika ide u korist srpskim strankama, jer one dobivaju ovaj suvišni broj poslanika kao neku gotovinu. Kako je u prošlim izborima radikalna stranka imala apsolutnu većinu glasova i u Sjevernoj i Južnoj Srbiji, to je ovo išlo sve njoj na korist. Od 702.573 glasa, koliko su radikali imali na prošlim izborima, dobili su u Srbiji 406.024 glasa, a osim toga nacionalni blok, a to su opet radikalni glasovi, dobio je 32.608 glasova.

Ima u našoj državi još jedan faktor, koji znatno utječe na rezultat izbora, a specijalno za vladine stranke, a to su narodne manjine. One su upravo odlučne u Južnoj Srbiji i Vojvodini, jer u Južnoj Srbiji i prema službenoj statistici nema nego 57,7 posto Srba, dok su ostalo Arnaviti i Turci. Ali i u ono 59,7 posto uračunati su kao Srbi i svi Bugari i Makedonci, jer sa drugim slavenskim jezicima prema statistici govori svega oko 1.500 ljudi. Nitko živ ne će vjerovati da u Južnoj Srbiji i Makedoniji nema Bugara više od 1.500. U Vojvodini pak narodne manjine su u apsolutnoj većini. Tamo ima Srba, Hrvata i Slovenaca svega 37,8 posto, a ostalih 62,2 posto su narodne manjine.

Prema ovome bi Arnaviti i Turci morali imati u Skupštini barem deset poslanika, Madžari 9 a Nijemci 8. Međutim znamo da toga u našoj Skupštini nema i da su njihovi mandati osim pet Nijemaca u glavnom radikalni a nešto i demokratski, premda sve te narodne manjine imaju svoje stranke.

Nema dvojbe, da je onda opravdan zahtjev, da se izbori vrše prema statistici od 1921 godine. Narodna skupština bi imala preko dvadeset poslanika manje, a to bi odgovaralo i Ustavu, jer ne znači jednako pravo glasa, ako se u nekim okruzima bira poslanik na 30.000, a u nekim na 40.000 stanovnika.

Italija proganja ...

Baš na praznik sv. Ćrila i Metodija stigla je o Postojnu odluka vlade, kojom se raspuštaju i posljednja slovenska društva u Postojni i to čitaonica, pjevačko društvo, tamburaško društvo i dramsko društvo. Sve imanje i inventar pomenutih društava zaplijenjeno je u korist države. U odluci se vidi, da je svaki utok nemoguć. U motivaciji se vidi, da se u ovim društvima sakrivaju državni i talijanskom narodu opasni i revolucionarni elementi. Odluka je već izvršena. Sve prostoriće dobit će fašističke organizacije.

Nosioci lista HPS

Hrvatska pučka stranka kandidira kao nosioca liste u šibenskom okrugu prof. Iva Jurasa, u varaždinskoj županiji je nosioc liste dr. Janko Šimrak, u osječkoj dr. Kamilo Fringer, u srijemskoj Stj. Barić, u zagrebačkoj dr. Stj. Bakšić, u modruško-riječkoj dr. Augustin Juretić, u banjalučkom okrugu dr. Šimrak, u sarajevskom Josip Stipančić, u mostarskom Žarko Vlaho. Sreski kandidati će biti određeni skorih dana.

Zbor pouzdanika SLS.

U nedjelju održan je u Ljubljani veliki zbor pouzdanika Slovenske ljudske stranke. Kao glavni govornik nastupio je šef stranke dr. Korošec te je održao velik programatički izborni govor. Od pouzdanika stranke jednodušno je primljena kandidat-ska lista SLS za sve tri slovenske izborne jedinice. Nosilac liste je svugdje dr. Korošec. Kandidati su prema posljednjim izborima uglavnom isti. Ovoga puta nije kandidiran J. Škoberne te bivši poslanik SLS Mađar protestantske vjere Gejza Štar u Prekomurju. D. Gosar kandidira ovog puta u dva sigurna kotara. Vjerovatno je da će biti izabran i bivši poslanik SLS u Beču prof. Jarc, jer kandidira kao zamjenik dra Kulovca, koji je sreski kandidat u dva vezana velika kotara.

Kandidature

Politički položaj se razvija u sastavljanju izbornih lista i kandidaturama. U redovima vlade javljaju se ogorčene borbe za kandidatska mjesta. Čini se, da vladini krugovi žele da kod izbora potuku pašićevce, centuramaše i demokrate Davidovića te ih decimiraju. Kao što se čuje, radi počejanosti lista ugrožen je mandat Marku Trifkovića, Uzunoviću i Davidovićevoj Pečiću. Zanimivo je da beogradske i zagrebačke novine posvećuju svu pažnju skoro isključivo razvoju političkih prilika u Srbiji. Očekuje se velika srbijanska rascjepkanost — Radićeva HSS i NSS postavila je kandidata za sve krajeve. U sjev. Srbiji kandidirat će neki članovi vodstva a u južnoj predstavnici crnogorskih federalista.

Kandidati HSS u Dalmaciji

Iz Zagreba javljaju da je R. Bačiniću uspjealo da se nakon razgovora s Stj. Radićem pomiri sa šefom te ga ovaj kandidira u biogradskom kotaru. Sreski kandidat za Šibenik je dr. Š. Vlašić, za Druš. Mate Goteta a za Benkovac G. Petković. U južnoj Dalmaciji, gdje je nosilac liste Radićev zet Kofušić, kandidira u splitskom kotaru Matiježić, a Makarskoj Mate Klarić, u Imotskome seljak Gaće, a u Dubrovnišću dr. Bariša Smoljan. To će, kako se čini biti definitivno te će mnogi, koji su iznašli svoje kandidature, ostati duga nosa.

Svadje u Hrv. Bloku

Kako se čuje, u redovima novoosnovanog Hrvatskoga bloka javljaju se svi znakovni počejanosti. Frankovci vaku na svoju i najviše hoće da se istaknu u bloku, a to je, čini se, mirnijim federalistima vrlo mrsko. Osobito se potertava veliko lično nezadovoljstvo dra Trumbića, koji se u radnjama oko izbora uopće skoro i ništa ne ističe. Faktički vode blok

dr. Miškulin i frankovac dr. Pavelić. Opaža se osim toga, da pojedine skupine bloka i mimo i bez odluke izvršnog odbora sklappaju saveze s Nikićevcima, kao npr. u Srijemu.

Kriza u Irskoj

Fianna Fail ili irska „Stranka sudbine“, nakon što je izašla znatno ojačana iz općih izbora u Irskoj, promijenila je taktiku. Ne htijuci položiti prisegu vjernosti, njeni zastupnici nisu ušli u parlament-Dail. Sada je vođa stranke, de Valera odlučio napasti legalnost postupka, po kojem su zastupnici, koji nisu htjeli položiti prisegu (kako to propisuje član 17. irskog ustava), spriječeni da zauzmu svoja mjesta u Dailu. Izgleda, da će ovaj slučaj biti iznesen pred vrhovno sudšte u Dublinu. De Valera izjavio je još i to, da će upotrijebiti klauzulu irskog ustava, po kojoj se imade provesti referendum o svakoj stvari, za koju se može sakupiti 75.000 potpisa.

Stranici sudbine bit će lako sakupiti taj broj potpisa. Zahtjev za referendum ticati će se ovaj puta isključivo prisegu i po mnijenju de Valere time bi se konačno uredila ova stvar.

Velika orlovska svečanost

U nedjelju održan je u Ljubljani veliki gimnastički tabor slovenskog orlovstva ljubljanskog orlovske podsaveza (bez celjske i mariborske ekspozičure). Velika orlovska povorka predvođena konjicom, sa 5 glazba i 950 članova i 520 članica u odori uz brojne narodne nošnje, bila je živo aklamirana po ulicama. U posljednje podne novosagrađeni orlovski Stadion, nsjveća gimnastička i športska ustanova u Jugoslaviji, primio je preko deset hiljada gledalaca, koji su živim zanimanjem pratili vježbe. Samo muških članova nastupilo je 736. — Na Vidovdan održan je isto u Ljubljani veliki sokolski slet, koji je bio obvezatan za svih pet slovenačkih župa te za zagrebačku i sušačku župu. U povorci je bilo svega 1498 uniformiranih članova i članica. Vježbe je izvodalo 576 vježbača i 482 vježbačice.

Dnevnik u Jugoslaviji

A Kroz mjesec april o. g. — u kojemu za sreću nije bilo nikakvih izbora u javna zastupstva — izlazilo je u Jugoslaviji 39 dnevnika. Od toga otpada na Banovinu 12, Srbiju 10, Sloveniju 6, Vojvodinu 6, Bosnu 3 i Dalmaciju 2. U Zagrebu izlazi 9 dnevnika, u Beogradu isto toliko, a u Ljubljani 4. 6 dnevnika je redigirano slovenski, a 9 dnevnika pripada državljanima Jugoslavije koji nisu Jugoslaveni. Mađžari u Vojvodini izdaju 4 dnevnika, a Nijemci 2 u Banovini i po jednoga u Sloveniji i Vojvodini. U Beogradu izdaju ruski caristički emigranti ruski *Novoe Vremja*. Od ostalih 24 dnevnika 13 je štampano isključivo latinicom.

Dnevnik u Jugoslaviji za čudo nisu strogo stranačkopolitički opredijeljeni. Koliko je iz pisanja moguće razabrati jasno stranački deklarirano je 15 dnevnika. Od toga 5 SDS, 5 radikalni, 2 hrv. federaliste, a po jednoga imaju SLS, njemačka i mađžarska stranka. Dva dnevnika su zvanična.

Rotacijom se tiska jedva dvije trećine dnevnika. Stalnu kulturnu rubriku drži jedva jedna petina svih dnevnika. Najveći dnevnik po veličini je beogradske *Vreme* a najmanji mađžarski velikobockečki *Toronál*. Po tjednom opsegu najveći jugoslavenski dnevnik jesu zagrebačke *Novosti*. Ako izuzmemo službene *Narodne Novine* koje izlaze još od ilirskih vremena amo, najstariji dnevnik je *Obzor* (68 g.). Jedva godinu dana mlađi od njega je njemački list *Marburger Zeitung*. Najstariji srpski dnevnik je novosadska *Zastava* (58), a mađžarski spomenuti *Toronál* (56). Najskupiji

dnevnik je *Obzor* (40 Din mjesečno). Položicu od toga stoji većina beogradskih i ljubljanskih dnevnika. Apsurdno se čini da ljubljanski dnevnik, najjeftiniji u pretplati, najviše koštaju u kolportazi — 2 Din, prema zagrebačkim 1-50 Din i beogradskima 1 Din.

Koliko se tiska primjeraka dnevnika u Jugoslaviji? To je vrlo teško odrediti, jer nijedna uprava ne će da iskaže pravu tirazu. Mišlimo da se tiska mnogo i mnogo manje, nego što se to objavljuje. Uzmimo da svaki dnevnik, jedan s drugim, ima tirazu od 10.000. To bi značilo skoro pol milijuna primjeraka. Ako uzmemo da normalno jedan primjerak čita četvero osoba — to predstavlja lijepu cifru od 2 milijuna ljudi. Nama je nemoguće vjerovati da svaki peti stanovnik Jugoslavije, uračunav tu i ženu i djecu, čita dnevnik! U analafabetskoj zemlji! Mi smo k tome još uzeli skromnu brojku od 10.000, ali vidimo da preko polovice svih dnevnika objavljuje tirazu od 15.000 i napred.

Dragom prigodom iznijemo statističke podatke za tjednu štampu.

Radni narod u brojkama

A U knjizi Vl. Vojtinskoga, *Cio svijet u brojkama*, nailazimo na zanimivu statistiku odošaj radnog naroda (tu su uračunati svi koji žive u službovnom, najamnom odnošaju) prema samostalnom stanovništvu.

U postocima razmjer je ovakav: Belgija 73%, V. Britanija 77, Njemačka 61, Čehoslovačka 59, Švajcarska 66, Jugoslavija 40% (?). U samoj skupini radnog naroda stoje tvornički radnici, kao proletarijat u užem smislu, prema drugim radnicima u ovom razmjeru: Belgija 60%, V. Britanija 54, Njemačka 54,3, Čehoslovačka 52,7, Švajcarska 51,2 i Jugoslavija 22,6%.

Organizacija toga tvorničkog proletarijata nije intenzivna. Od radnika u tvornicama organizovano je u Belgiji 35%, V. Britaniji 34, Njemačkoj 58, CSR 37, Švajcarskoj 18 i Jugoslaviji 4% (!). Kako se vidi radnici imaju najjaču strukovnu organizaciju u Njemačkoj, u kojoj je do konca 1922 zaključeno 18.000 kolektivnih ugovora o radu, koji su obuhvatili 9.000.000 radnika.

Koliko ima fašista?

Foglio d'Ordini donosi brojeve snage fašističke stranke. Fašistička stranka ima 960.590 upisanih članova. Osim toga ima 70.081 žena. U ovaj broj nisu uračunati avantgardiste ni Balile (dječji fašiste) s kojima snaga fašističke stranke doseže 2 milijuna upisanih članova.

Dizionario dell' Omo selvatico

Još 1923 g. izašao je Rječnik divljeg Čovjeka u redakciji G. Papini-a i D. Giulio-ti-a. Pisci su došli samo do slova B i nemilice ironizirali jetkom satiom ideje današnjeg društva. Donasamo nekoliko najtipičnijih satira, koje sasvim dobro pristaju i ljudima naših dana.

Abecedar (Abbioci)

Imamo različite abecedare: Abecedar trgovine je krivotvorenje robe i bilanca; abecedar politike je retorika i prevara; abecedar znanosti je ateizam; abecedar umjetnosti je plagijat; abecedar kršćanstva pak je uvjerenje da nismo ništa, i da moramo ljubiti Boga i ljude baš do svoje osobne mržnje.

Rulfa (Accozzagija)

Uzmite skupinu ljudi, pa neka budu bilo kakvi — izaberite ih na slijepe!

Ali pješću predavanju ili akademiji, onda su „cijenjeno općinstvo“; ako izrađuju zakone koji su stabi ili niza šta, kaže im se „paradni parlament“; ako napadaju palače ili vlade, onda su „divlja ruljka“; ako izviđaju tragediju kakovog pješnika „ludi negarci“ su; ako idu pješdati po prozore kralja ili ministra, onda su „plemenito aklamirajuća skupina“; a ipak su

uvijek isti ljudi, sa istim obrazom i latom dušom.

Divlji čovjek ih naziva uvijek, pa ma što radili i govorili, „ruljom“!

Prijateljica (Amica)

Prijateljica je baš ona prasica koja se padaši slobodno s prascom u žutim rukavicama, i koju su u svoje vrijeme uzgojena čeljad nazivali „prilježnica“, a blebetava ali poštene babe „kurvetina“. „Prijateljica je novi himbeni eufemizam kojim se očerava kup blata.

Potrebno je da se među povjetovnim sjenama današnjega vremena sokaže strast u finijem obliku i tako da se učini posebno štenimentalnom.

Biti oženjen! Fu! Kakvog li prostaštva imati prijateljicu, predstavljati prijateljicu, pokazivati se u automobilima s prijateljicom, to je doista črkva.

Na kraju krajeva ide samo za riječ: Ako izmijenimo riječ bit ostaje, samo pojavu se izmijenji.

Slobodan pristup posvuda ima samo pojava a ne bit.

Kako bi bilo moguće zamisliti da bi ko kazao: To je moja uzdržavana, moja šinjora ili (što je možda nešto manje slo): to je moja dragana. Ako pak kaže: Predstavljam svoju prijateljicu, gospođicu X, kaže baš ista parasariju biranim riječima i birana svinjarija boljih osoba se klanja smiješeći se i divčeći se.

Danas je stvar jasna: Obljetni znači što ropstvo, a suložništvo je sloboda. Žena je pogrdna koju teško podnosimo, a prijateljica nas diže na svojim krilima.

Za lirsku prasad naših dana je izbor između žene (proza) i prijateljice (poezija) potpuno jasna stvar.

Antologija

Mate Blasković: Vapneničari

O, rode, pod žezenom stranom, sa oštrm na ledima granom i s veljom u dlanima ranom: Sve ti je, sve ti je krivo, što nemojuc plodne crljenice kamenje razbijat živo i goleme zidaš vapnenice, gdje bio, izgoren kamen modri izbacuje plamen; Pa zato ne bježi Banaćanin, kud stigne očajnik Braćanin; Jer njegov je korak bez povratka i zemlja je njegova škrt: On nema ni praga ni dovratka, ni dvorišta ni vrta, a bio, izgoren kamen bijede je njegove znamen.

Čehoslovačka soc.-dem. stranka

U aprilu održan je u Pragu 25. kongres čehoslovačke socijalne demokratske stranke. Delegatima je dalo vodstvo stranke veliki izvještaj o radu stranke kroz zadnje godine. Na 400 stranica se reda velik broj vrlo zanimljivih podataka, od kojih donasamo nekoliko najinteresantnijih: Kongres 1926. imala je čl. soc.-dem. stranka 114.953 upisanih članova, od toga 11.500 žena. Zadnjih triju godina u stranku je prišlo 51.000 novih članova, a istupilo oko 35.000. Prirast članstva iznaša 15.143. Broj izbornika je dakako mnogo veći. Tako na svakog člana soc. dem. stranke dolazi šest izbornika koji su socijalistima dali svoj glas. Na člana čl. komunističke stranke dolazi 9, a na člana narodne demokratske Kramaržove stranke 12 izbornika. To znači da je stranka dosta dobro organizirala svoje pristaje.

Svoje članove ima stranka organizirane u 3022 organizacije, koje su u mnogo slučajeva dosta male (jedna n. pr. ima 88 članova). Osim toga stranačkom organizacijom i agitacijom, bavi se 320 okružnih i kotarskih odbora te 47 župnih sekretara. Jaku djelatnost pokazuje činjenica da stranka ima 10.241 člana u javnim zastupstvima (općinskim itd.), što znači da svaki jedanaesti organizirani član naziv kao pouzdanik stranke u državna i samoupravna tijela.

Zanimivo je poglavje stranačke publicistike i agitacije. Čl. socijalna demokratska stranka ima 6 dnevnika, 3 polutjednika, 29 tjednika, 2 polumjesečnika i još nekoliko revija. Stranka ima vlastiti nakladni zavod, koji uposljuje 71 činovnika i prodavača, i razdaje godišnje preko milijun letaka. Kros

zadnje tri godine stranka je održala 10-879 sastanka, a u istome razdoblju primila je centralna blagajna stranke 8,410.053 Kk, a izdala 8,327.949 Kk.

Spomenut ćemo još da soc.-demokratske strakovne organizacije imaju 350.000 organizovanih radnika.

Teror vlade...

Voda nacionalne seljačke stranke Manu, uputio je jedan protestni brošura predsjedniku vlade zbog terora, koji se vrši u unutrašnjosti i zbog toga, što se ne drži objava, koju je dao ministar unutrašnjih djela Duca, da se izbori imaju provesti slobodno. Manu prilaže nekih 16 brošura, koje su uputili razni zapovjednici žandarmerije glavnog zapovjedniku kao odgovor na neki njegov raspis. U jednom brošuru jedan zapovjednik odgovara, da je zatražio od svih podčinjenih, da mu svaki dan šalju izvještaj o situaciji i akciji protiv subverzivnih elemenata. Drugi zapovjednik javlja, da je dao naredbe, da se svi zemljoradnički prvaci izvedu pred sud radi bilo kojega delikta. Treći javlja, da je dao naredbe žandarima, da ne interveniraju u tučnjavama, gdje vladine pristaše tuku opozicionale. Jedan javlja, da će na dan izbora poslati žandarmeriju na izborna mjesta i ako predsjednici izbornih komisija ne budu radili prema uputama, da će ih smijeniti i metnuti liberala. Zapovjednik u Velikom Varadinu javlja, da je preuzeo stroge mjere, da se zabrani slobodno kretanje opoziciji. Jedan zapovjednik iz Erdelja javlja da će mađarska sela za vrijeme glasovanja proglasiti, da su zaražena infekcijskim bolestima i da im neće dati da idu na biralište. Na ovaj protest dao je odgovor ministar unutrašnjih djela, u kome kaže, da su žandarmi krivo razumjeli njegovo naređenje, koje se odnosi na subverzivne elemente u pitanju detronizacije Karla. Priznaje, da su vlasti u izvjesnim slučajevima prekoračile granicu zakona, ali zato su svi oni kažnjeni, jer su ili premješteni ili stavljani pod disciplinarnu istragu.

...I „izbori“ u Rumunjskoj

U četvrtak 7. o. mj. su obavijeni izbori za komoru u čitavoj Rumunjskoj. Na večer u 11 sati stiglo je vrlo malo izvještaja iz provincije i zato je vladala velika uzrujanost u prijestolnici. Jutarnji listovi javljaju, da je na izborima nečuvanim terorom liberalna stranka pobijedila sa ogromnom većinom. U Bukureštu je od predanih glasova 75 posto dobila liberalna stranka, 20 posto nacionalna seljačka stranka (Lupu) i 5 posto sve druge stranke. U najviše kotareva i okruga većinu glasova dobili su liberali dok su Averescu i Jorga doživjeli poraz koji će ih sasvim uništiti. Svi izborni rezultati još nisu poznati u Bukureštu. Izgleda da je u samom gradu glasalo oko 50% biraca, u staroj Rumunjskoj glasalo je 70 do 80 po sto, u Erdelju 30 do 40 po sto, Besarabiji 60 do 70 po sto, Bukovinu 60 do 55 po sto. Lupu u staroj Rumunjskoj dobio je manje glasova nego prošle put. Jorga, socijalni demokrat, komunisti i Averescu prema dosadašnjim podacima nijesu dobili niti dva po sto glasova. Prema svemu izgleda da oni ne će uopće imati predstavništva u novom parlamentu. Prema dosadašnjim podacima dobila je vlada oko 70 posto glasova, nacionalni seljaci 20 do 25 po sto, a ostalo nacionalne manjine. Od 380 poslanika vlada će imati 320, nacionalni seljaci 55, a ostalo narodne manjine.

Mađarski listovi javljaju, da je Mađarska stranka dobila u cijelom Erdelju samo 5 mandata mjesto dosadašnjih 17.

Budget splitske oblasti

Ministar financija povratio je splitskom oblasnom odboru budget, koji je bio primljen u splitskoj oblasnoj skupštini. Budget je bio predviđen u visini od 14,317.320 Din. Ministarstvo je odbilo ovaj budget s razloga što država nije voljna splitskoj oblasnoj samoupravi ni u jednom slučaju prepuštiti pokrajinski pririz, kojim je u budgetu predviđen prihod od 5 milijuna dinara. Ministarstvo je uputilo oblasni odbor da također snizi druge stavke u budgetu, napose da se namet na oblasne trošarine snizi. Oblasni odbor vijećao je o preporukama ministarstva i

nancija i odlučio je da se briše stavka pokrajinskih pririza, a zatim je snizio i namet na karbid za 50%, jer se tvornice karbida nalaze u krizi. Međutim oblasni odbor nije htio da snizi namet na šećer, špirit i pivo. Ovakvo na novo redigirani budget iznosi sada 6 i pol milijuna dinara. On će biti poslan ministarstvu na odobrenje.

Radnička Komora i GSS

U 5. broju splitskog Radničkog prava našao se moj prijatelj Avgust Cvikelj, tajnik Gl. strakovnog saveza, ponukanim da odgovori na moju izjavu o glasovitom konkubinatu Orjana + vodstvo GSS za izbore u Komoru. Ostavljajući po strani njegova osobna apostrofiranja i smatrajući raspravu o principima koali-

cije suvišnom, stvarno moram utvrditi ovo: 1. Ni danas prijatelj A. Cvikelj se ne usuđuje u svoju listu kazati pravu firmu s kojom bi GSS imao da nastupi, već se skriva za „nacionalnim radnicima“; 2. Ni danas ne će da objavi da bi po njegovu sporazumu orjunaška skupina dobila ništa manje nego 19 od 40 članova Komore; 3. Izjavu, koju sam radi kratkog vremena bio potpisao sam o ja, ali bi je bilo potpisalo još mnogo drugih ljudi, potpuno odobravaju krugovi naših strakovnih i političkih centrala. Prema tome je zanimivo znati, tko danas stoji iza pisanja Radničkog prava, jer koliko znam glasoviti konkubinac ne odobrava skoro nitko u upravnom odboru, osim nekolicine koji nisu kršćanski socijalisti.

Šibenik, 8. jula 1927.

Božo Dulibić

Kriza u općinskom vijeću u Šibeniku

Šibenska općina nalazi se u zadnje vrijeme u stanju, koje nije normalno i koje nije ni najmanje poželjno. Istupom Hrvatske pučke stranke i dvojice članova HSS općinska uprava u Šibeniku više nema većine. Da to nije normalno, jasno je. Krivnja za to nose najjače skupine u općinskom vijeću. HPS se pošteno trudila da dođe do sporazuma između disidenata HSS i članova Saveza Zemljoradnika, ali joj to sada nije pošlo za rukom da uvjeri najjače skupine o potrebi sloge za napredak grada i općine. G. načelnik dr Kožul ne će da se odrekne načelništva, gospoda od građanskog bloka htjeli bi imati sporazum samo u prvom redu s Hrvatskom pučkom strankom. Opetujemo i naglašujemo da položaj šibenske općine zahtijeva skupan rad, a ne stranačka izigravanja. U interesu grada i općine je da se sve stranke izjave za jednu radnu zajednicu, kao što je ima Zagreb, Split i druga mjesta. Stoga apeliramo u zadnjem času da se gospoda s lijeva i desna slože i skupno pođu na rad za općinske koristi.

Pred šibenskom javnošću nalazi se od nedavna magična riječ „zajam“. Možemo samo potvrditi svima onima, koji tvrde da je potreban zajam za procvat grada. Međutim moramo dobro promozgati sav položaj, u koji dolazi općina Šibenik sklaпанjem zajma od 80-tak milijuna dinara. U prvom redu potrebit je iscrpan, tačan i izrađen nacrt svih radnja, koje bi općina poduzela novcem iz zajma. Uvjeti zajma moraju biti povoljni i novac se ne smije trošiti ne dnevne tekuće potrebe općine. Sve to su preduvjeti za sklaпанje jednog zajma. Ne treba ni posebno isticati da vodstvo zajedničkih poslova mora voditi jedna solidna općinska uprava. To se po sebi razumijeva, to je preduvjet svakom općinskom poslovanju. Međutim takva šta mi u Šibeniku nemamo.

G. načelnik dolazi sa ponudom zajma, a ujedno najavljuje, kako bi grupa Charles B. MacDaniel preuzela sav namještaj električne i vodene snage tvrtke Ante Šupak i Sin na Krci. Odakle sad najedampat da baš ono što bi općina imala najprije i odmah da otkupi i za što uzima zajam, preuzima jedna tvrtka! Pa to je jedna obična igrarija. To pokazuje da se sad ne radi toliko o jednom zajmu jedne grupe, koliko o investiciji kapitala jedne grupe u

jedno poduzeće, koje je silno važno za Šibenik i koje bi Šibenik htio regulisati u svoju korist pa radi toga sklapa zajam kod trgovca — koji mu skoro ispred nosa otima ono, za šta je on novac dizao.

Šibenskoj općini treba solidna uprava, koja će voditi spretno općinske poslove i voditi uspješno sve predradnje za zajam. Ako ima tko prava da predbaci drugima krivnju radi nenormalnosti prilika u šibenskoj općini, to smo mi. Hrvatska pučka stranka stupila je nesebično u bivšu općinsku koaliciju i u njoj izdržala do krajnjih granica mogućnosti. HPS nije namještalja svoje pristaše kod općine, ona nije tražila za sebe ništa — to joj je lojalno priznao i dr Kožul, kad se morao ljutiti sa svojim pristašama. HPS nije ni kriva što se stranka njenog komšiluka raspala, što počese gospoda da vode „veliku politiku. Istupi iz radne većine, nedolaženja na sjednice vijeća, sve to su obavljali dični članovi HSS. Da dođe do razbistrenja situacije HPS je morala odkazati saradnju u većini, koja je postala manjinom. Sada je na svim stranakama, koje su zastupane u opć. vijeću, da ostave veliku politiku na stranu i složno nastupe za procvat općine. Inače je raspust općinskog vijeća neizbježiv i krive za to bit će baš najjače stranke vijeća. Ponovno molimo: lične protivnosti na stranu. Nemojmo pakosno uživati u raspustu općinskoga vijeća, jer to je osmi smrtni grijeh!

IZ GRADA I OKOLICE.

Pouzdaniki sastanak HPS. Šibenska organizacija Hrvatske pučke stranke pozivlje sve svoje pristaše, prijatelje i sumještanike da dođu na pouzdanski sastanak, koji će se održati u ponedjeljak 11. o. mj. u 8 sati navečer u dvorani Badžane. Na sastanku će stranački prvaci dati izvještaje o šibenskoj komunalnoj politici te o političkom položaju obzirom na skupštinske izbore.

Lična vijest. Ovih dana boravio je u našem gradu g. dr Ernesto Čimić, bivši pokrajinski namjesnik u Hrvatskoj i sveuč. profesor.

† Krste Iljadica-Grbešić. Sinoć je nakon duže bolesti preminuo Krste Iljadica-Grbešić, posjednik, član ugledne šibenske obitelji. Ostavlja brojnu obitelj, kojoj izražavamo svoju

sućut u žalosti, a pokojnika bila laka zemlja.

Umirovljenje. Kraljevim ukazom postavljen je u stanje mira g. Josip Bunevčević, kancelarski oficijal kod šibenskog zemaljskog suda. G. Bunevčević je poznat i voljen kao savjestan činovnik te mu želimo zadovoljstvo nakon dugogodišnje predane službe.

Kandidacije. U našem izbornom okrugu još nije otpočela izborna borba. Kod radikala se očekuje poćepanost, premda je vjerovatno da će im možda uspjeti sastaviti zajedničku listu. Samostalni demokrate u srpskom dijelu okruga razvijaju agitaciju te će vjerovatno srpskim glasovima i uspjeti. U redovima zemljoradnika javlja se tendencija za skupan nastup srpske zemljoradničke, velikosrpske Davidovićeve demokratske i velikosrpske samostalnodemokratske stranke. Firma bi bila „Jugoslavenski blok“. Nosilac HSS u našem okrugu je glavom Stj. Radić. Kod njegovih disidenata javljaju se dvije struje. Jedna bi htjela ići s Hrvatskim blokom (dr Kožul), dočim druga nastupa s nez. radnicima.

Naš sugrađanin dr Boris Novak položio je zadnjih dana završni ispit na Visokoj školi političkih nauka u Parizu s odličnim uspjehom i dobio drugu od deset nagrada, kojima su odlikovani najbolji studenti. Našem sugrađaninu najsrdačnije čestitamo na tako rijetkom odlikovanju, kojeg je prvi put zaslužio jedan Jugoslaven.

Brzi motorni čamci Ratne Mornarice. Prekjučer bila su u našoj luci dva brza motorna čamca Ratne Mornarice (MAS).

Izletnici. 5. o. mj. posjetili su naš grad učesnici Poljoprivredne škole u Križevcima. — 6. o. mj. boravili su u gradu učesnici Građanske škole iz Velike Gorice.

Naši pokojnici. Od 3.-8. o. mj. umrli su u privatnome stanu: Mira Gulin Ivina (21 mj.), Anđelka Dodig Nikolina (1 g.), Dane Lambaša Damjanov (8 mj.), Zdenka Torić Avgustinova (5 mj.), Vjekoslav Kimer pk. Ivana (54 g.), Avgustin Lepaj Vickov (20 mj.), Bogoljub Čučak Nikolin (8 mj.), Mario Bumba Jerkin (10 mj.); u bolnici: Pavičić Ante pk. Ante, Zemunik (29 g.), Lučin Josip nez. (3 mj.). — P. u m.

Promet u luci. 2.9 jula talijanski parobrod „Promontore“ stigao je u luku da ukra 1300 tona ugljena za Monfalcone, prekooceanski engleski parobrod „Seapol“ 7000 tona bauxita za Filadelfu, jedrenjača „I tre fratelli“ 180 m³ građevinskoga drva za Ortona, parobrod „Klis“ 300 tona ugljena za Sušak, parobrod „Clara“ 600 tona celuloze za New York, jedrenjača „Jela“ 550 tona ugljena za Sušak, parobrod „Chrysula“ 200 m³ građevinskog drva za Bengasi, jedrenjača „Marta Lucia“ 90 tona ugljena za Veneciju, jedrenjača „Famiglia“ 230 m³ građevinskog drva za Manfredoniu, parobrod „C. Martinič“ 2000 tona ugljena za Monfalcone, parobrod „Goldoni“ 113 tona karbida za London i 100 tona celuloze za Rotterdam, parobrod „Orsolina“ 1500 m³ građevinskog drva za Napulj, dok je jug. parobrod „Srd“ doveo iz Cardiffa 2300 tona engleskog ugljena.

„ITO“ pasta za zube - najboljal

Pomozite „Šubićevac“

Vlasnik, izdavatelj i odgovorni urednik
Ante Erga. — Tisak Pučke Tiskare u Ši-
beniku — (Predstavnici: Jerolim i Vjeko-
slav Matačić).

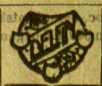
MALI OGLASNIK

PROFESOR poučava sve trgo-
vačke predmete.
Cijene umjerene. Uspjeh osiguran.

Obratiti se Pučkoj Tiskari.

Jesam li platio pretplatu?

Tko oglašuje, taj napreduje!

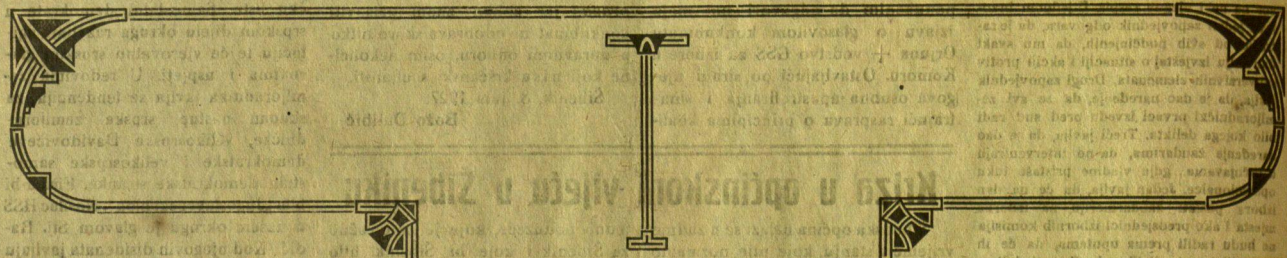

POKUŠTVO

ZA GOTOVO I NA OTPLATU
KOD TRGOVINE POKUŠTVA
I TAPETARIJE

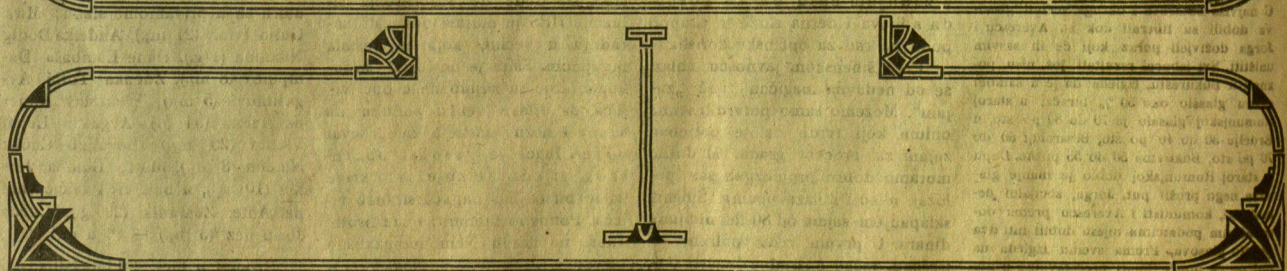
RIKARD DELFIN - ŠIBENIK

VELIKI IZBOR Dječjih KOLICA

Pučka Tiskara - Šibenik

Prima na izradbu sve u tiskarsku struku zasijecajuće radnje kao
književna djela, tiskanice za sudske, općinske i župne urede trgo-
vačke listovne papire, račune, omote kao i posjetnice i slično.

Zadružna Gospodarska Banka d. d. u Ljubljani

VLASTITA ZGRADA
UL. KRALJA TOMISLAVA 108

Podružnica Šibenik.

BRZ. NASLOV GOSPOBANKA
TELEFON BR. 16. NOĆNI 67

Podružnice: CELJE, DJAKOVO, MARIBOR, NOVI SAD, SARAJEVO, SOMBOR, SPLIT.

Ispostava: BLED.

Dionička glavnica i pričuva preko Din. 16.000.000.

Ulošci nad Din. 250.000.000 — — — — — Ovlašteni prodavaoc srećaka državne lutrije.

PRIMA ULOŠKE NA KNJIŽICE, TE IH UKAMACUJE NAJPOVOLJNIJE.

OPREMA SVE BANKOVNE I BURZOVNE POSLOVE POVOLJNO, TOČNO I BRZO.

